

Щорс В. В.,

соціальний педагог, аспірант Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського, заклад «Вінницький технічний ліцей»

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В САМОСТІЙНІЙ І ПОЗАУРОЧНІЙ РОБОТІ УЧНІВ

У статті визначаються роль і місце позаурочної та самостійної роботи учнів у навчальному процесі. Окреслюються перспективи застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації самостійної та позаурочної роботи учнів загальноосвітніх шкіл.

Ключові слова: дистанційна освіта, інформаційно-комунікаційні технології, позаурочна робота, самостійна робота, тьютор.

В статье определяются роль и место внеурочной и самостоятельной работы учащихся в учебном процессе. Очерчиваются перспективы применения информационно-коммуникационных технологий в процессе организации самостоятельной и внеурочной работы учащихся общеобразовательных школ.

Ключевые слова: дистанционное образование, информационно-коммуникационные технологии, внеурочная работа, самостоятельная работа, тьютор.

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. Процес виховання гуманістичної особистості ґрунтується на уявленні про самоцінності індивіда, усвідомлення сенсу життя, власної свободи дій, саморозвитку особистості (самопізнання, самосвідомості і самореалізації).

Згідно з С. Гончаренком, запорукою системи виховання повинна стати самостійна творча діяльність. Учений доводить, що самоуправління, формує учня як активного, гнучкого, морально та психологічно стійкого, здатного оригінально мислити, висловлювати власну думку, розвивати творчі здібності, організовувати культурний відпочинок та брати участь у виховних заходах школи та класу [1, с. 21].

Акцентуючи важливість на поширенні та розповсюдженні в суспільстві глобальних і локальних комп'ютерних мереж, які надають нові можливості для самостійної творчої діяльності, а разом з потужними пристроями збереження

інформації сприяють створенню у суспільстві глобального інформаційного розподіленого ресурсу, доступного будь-якій людині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Темі інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі в Україні присвячені теоретико-методологічні дослідження таких науковців як: В. Биков, Я. Булахова, О. Бондаренко, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Міщенко, О. Пінчук, І. Ставицька, О. Шестопад та інші. Положення теорії дистанційного навчання отримали досить широке висвітлення в роботах Л. Васильченко, Г. Жабєєв, В. Кухаренко, А. Монако, Н. Морзе, П. Стефаненко та ін.; основи інформатизації і комп'ютеризації навчально виховного процесу – В. Биков, С. Величко, М. Жалдак, А. Коломієць, О. Співаковський; тьютора в системі дистанційної освіти вивчали Л. Бендова, Р. Полєшко, Л. Сазанович, А. Чернявська, В. Щорс тощо.

Особливості системного підходу до проблеми виховної роботи розкрито в працях М. Алемаскіна, М. Болдирєва, М. Бехєрова, М. Кагана, А. Каракєвського, М. Красєвичького, Б. Кєбзаря, Л. Новієкової, Н. Ничкало, І. Мар'єнєко, Р. Побєдоносєєва, Н. Салиєванєвой, О. Столярєнєко тощо.

Специфіка організації позаурочної роботи в сучасному загальноосвітньому закладі з психологічного підходу досліджуються в наукових дослідженнях В. Казанєи, А. Капсьєкої, Л. Колбанєвсьєкого, С. Максимєнка, А. Полударєвої, С. Рибакєа, Л. Соєолова, Д. Федорєнєко, О. Чорної та ін.

Метою даної статті є обґрунтування сутності поняття «ІКТ в позаурочній та самостійній роботі» та аналіз розвитку його змістового наповнення.

Виклад основного матеріалу. Сучасний загальноосвітній навчальний заклад як соціальний інститут повинен забезпечувати створення умов для накопичування знань учнів у всіх сферах людської діяльності, а також вміння інтегруватися в єдину інформаційно-структуровану спільноту. Насамперед, це користування персональним комп'ютером та мережею «Інтернет» у системі середньої освіти (навчальної та позаурочної діяльності).

До позаурочної діяльності ми відносимо будь-яку учнівську діяльність, здійснювану в рамках навчального закладу поза навчальним процесом, яка

сприяє їх особистісному розвитку, розширенню і поглибленню професійних знань і формуванню професійно значущих якостей.

Позаурочна діяльність організується на добровільній основі для бажаючих учнів і не підлягає оцінці з боку вчителя, але враховується при судженні про учня та наданні характеристики класу. Види позаурочної роботи визначаються досягнутим рівнем активності і самостійності школярів. Для учнів, що займаються позаурочною діяльністю, можуть бути організовані керовані або регульовані педагогом такі види діяльності як факультативи, гуртки, предметні тижні, творчі майстерні, шкільне наукове товариство тощо.

Позаурочна діяльність, що зніціюється педагогами або учнями, здійснюється на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, активних методів навчання і є важливим елементом їх професійної підготовки.

Роль інформаційно-комунікаційних технологій у навчальній, позаурочній діяльності школярів сприяє підвищенню інтересу до самих ІКТ, їхнього використання в навчально-допрофесійній діяльності, розв'язання широкого кола дослідницьких, позаурочних та навчальних задач. ІКТ у позаурочній діяльності виступають як засоби комунікації, самовираження та самореалізації. Цьому сприяє, перш за все, спрямованість освітньої позаурочної діяльності на реалізацію конкретних проектів. Позаурочна діяльність старшокласників з використанням інформаційних технологій сприяє не тільки якісній підготовці до навчання у ВНЗ та професійної діяльності в умовах інтенсивної інформатизації суспільства, але й формуванню інформаційної культури фахівця.

Найбільш поширеними серед учнів такі форми і види позаурочної самостійної навчальної роботи:

1. Навчання в Малій академії наук України. Мала академія наук України – освітня система, яка забезпечує організацію і координацію науково-дослідницької діяльності учнів, створює умови для їх інтелектуального, духовного, творчого розвитку та професійного самовизначення, сприяє нарощуванню наукового потенціалу країни.

2. Всеукраїнські предметні олімпіади різних рівнів (шкільний, міський, обласний, Всеукраїнський). Метою олімпіади є підвищення інтересу до вивчення певного предмету, поглиблення їхньої теоретичної, практичної підготовки, сприяння розвитку творчих та інтелектуальних здібностей, а також виявити талановитих учнів, які згодом можуть долучитися до наукової праці.

3. Гурткова робота (предметні гуртки та гуртки художнього спрямування). Предметні гуртки – науково-освітні гуртки, організовані з метою розширення й поглиблення знань учнів з різних предметів навчального плану школи й розвитку в них інтересу до відповідних галузей науки, художньої літератури й мистецтва, техніки тощо.

4. Факультативні заняття – основний вид систематичної позакласної роботи з предмету в школі. Під час даного типу занять, учителю потрібно більше часу відводити на самостійну роботу учнів. Мета факультативних занять полягає у поглибленні й розширенні знань учнів; у прищепленні інтересу до предмету викладання; мотивування учнів до самостійної роботи і виконання наукових досліджень.

5. У сучасних школах практикуються такі нові форми підготовки як ділові та інтелектуальні ігри. Гра ставить школярів в активну суб'єктивну позицію. Школярі – дійові особи ділової гри, від них залежить результат, їм приймати остаточне рішення в нестандартних ситуаціях.

Одним з напрямків самостійної та позаурочної діяльності школярів є дистанційна освіта. **Дистанційна освіта** – це навчання на відстані, коли взаємодія між віддаленими один від одного (у часі, просторі) викладачами, студентами чи учнями між собою забезпечується за допомогою інфокомунікаційних технологій [3, с. 44].

У дистанційному навчанні існує проблема дефіциту контактів між учасниками учбового процесу, що негативно впливає на ефективність і якість навчання. Тому найважливішим показником якості дистанційного навчання є рівень інтерактивності інформаційно-освітнього середовища.

У сучасній вітчизняній освіті тьюторство найбільше розповсюджено в дистанційній освіті. Тьюторство в дистанційній освіті продуктивно використовує технології індивідуального консалтингу. **Тьютор** – це вчитель-консультант, що веде учбовий процес в дистанційній формі і виконує одночасно функції вчителя, консультанта і організатора навчального процесу [3, с. 42].

Тьютор організовує ефективне вивчення курсу, проводить семінари та консультує учнів, перевіряє письмові роботи. Також тьютор відповідає за успішне проведення дистанційного навчання, відстежує наповнення баз даних курсу, організовує і проводить чати, динамічні уроки, вебінари, аналізує статистику (кількість відвідин курсу учнями, час роботи учня по сеансах, середній час роботи впродовж сеансу, кількість записів, статистика відповідей учнів на кожне тестове завдання).

У системі дистанційного навчання тьютор, має можливість контролювати процес вивчення курсу кожним учнем, оцінювати виконані їм індивідуальні завдання, його роботу під час семінару і при необхідності надавати йому допомогу, пораду. Тьютор також може проводити загальний аналіз стану справ у вивченні конкретного курсу. Робота тьютора протоколюється в системі, що забезпечує прозорість звітності.

Специфіка діяльності тьютора полягає в тому, що для проведення консультацій він повинен уміти користуватися засобами Інтернет-спілкування: e-mail, ICQ, Jabber, форуми, чати, блоги і т. д.

Отже, новітні інформаційно-комунікаційні технології відкривають учням доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної та позаурочної роботи, створюють цілком нові можливості для творчості, знаходження і закріплення професійних навичок, надають змогу реалізувати принципово нові форми і методи навчання.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Гуманізація освіти — запорука виховання творчої та духовно багатой особистості / С. Гончаренко // Дидактика професійної школи : зб.

наук. праць / редкол. : С. У. Гончаренко (голова), В. О. Радкевич, І. Є. Каньковський (заст. голови) та ін. – Хмельницький : ХНУ, 2005. – Вип. 3. – С. 19–23.

2. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – 506 с.

3. Полешко Р. А. Тьюторський супровід учнів як нова форма гуманістичного навчання / Р. А. Полешко, В. В. Щорс // Управління школою. – 2011. – № 22–24. – С. 42–44.

4. Ставицька І. В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті [Електронний ресурс] / І. В. Ставицька. – Режим доступу : <http://confesp.fl.kpi.ua/de/node/1103>.

5. Тихонова Т. В. Інформаційно-комунікаційні технології професійної діяльності педагога: сутність поняття / Т. В. Тихонова // Науковий вісник МДУ ім. В. О. Сухомлинського : збірник наукових праць / за ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти. – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2011. – Випуск 1.33. – С. 101–105.